

V R T E C.

Časopis s podobami za slovensko mladino.

Štev. 6.

V Ljubljani, dne 1. junija 1908.

Leto 38.

Ob žetvi.

Priklanja na polju se klas
pod srpom žanjic.
Čez polje gre pesmice glas
do tihih goric.

Škrjanček visoko hiti
pod sinje nebo,
moj znanček veselo drobn
in poje tako:

„Le enkrat samo je odprt
mladosti ti raj,
enkrat samo pride na vrt
življenja ti maj.

Zdaj sije ti sreče sijaj,
navžij se ga zdaj;
zdaj lije nebo ti svoj slaj,
napij se ga zdaj!

Ko vesna ostavi nam vrt,
mladosti ni več;
jesen ko pregrne svoj prt,
radosti ni več . . .“

Priklanja na polju se klas
pod srpom žanjic;
čez polje gre pesmice glas
do tihih goric . . .

Bogumil Gorenjko.

Med sosedi.

I.

ep in velik je bil Hribarjev petelin. Kadar je prestopil, glavo prevzetno pokoncu, se je zalesketalo njegovo perje v solncu. Začudeno ga je tupatam pogledala kaka kokoška, njegova družica, in je zakokotala tudi ponosno, češ — lepega čuvaja imamo in dobro je nam. Vaške putke nas gledajo zavidljivo, ker so nam nevoščljive, da imamo takega gospodarja . . . In zakokodakala je včasih jarčica in je pogledala v nebo. Naravnost v solnce je pogledala, kot bi izživala svetlo solnce: Lepo si, solnčece zlato; a pridi doli k nam, pa bodo govorili vsi, da je naš petelinček - kraljiček stokrat lepši. — Tako si je mislila jarčica, in petelin je takrat poskočil na plot. Zamahnil je z lepimi peruti in je zapel s čistim glasom. Pogledale so ga kokoške in so se razveselile. Poskočile so za njim na plot in potem zaifrõtale za kraljičem na sosedov vrt.

»Da bi jih!« je zakukurikal Gornikov petelin, ki je bil grd in čokat, in je vodil samo tri putke po dvorišču. »Da bi jih!« je zakukurikal, ko je zagledal tujo vojsko v svojem kraljestvu. Stresel je svoje kratke in nerodne peruti in se je zapodil dol na vrt. Za njim so pa zakokodakale putke in so ga hrabrile: le po njih, naš hrabri kraljiček; le po njih — prevzetnicah! Kaj imajo na našem vrtu — v našem kraljestvu?

Gornikov čokatec se je zagnal v Hribarjevega gizdalina. Razhudila so se kokoške, in razhudila se je jarčica. Planila je k svojemu čuvaju in mu zakukurikala na uho. In takrat se je razhudil tudi Hribarjev gizdalin. Peruti je povесil tako, da so se trle ob zemlji, in od strani je planil na čokatca. Vnel se je hud boj. Perje je letelo okrog bojevalcev; sprijela sta se trdo, skočila tupatam narazen in se zagnala zopet drugv drugega. Zakrvavel je čokatecv greben; moči so mu pešale, in komaj še je vzdržal napade silovitega gizdalina. Strahoma je spoznal, da onemore kmalu; na glavi ga je bolelo vednobolj, ker gizdalinov kljun je bil oster in se je zasajal vedno le v njegov rdeči greben. Žalostno je pogledal čokatec na svoje putke, ki so stale tamgori in ga hrabrile, in se je še enkrat zagnal v gizdalina. A onemagal je — zvrnil se je na tla in je zamižal od bolesti. Potem se je pa pobral z zadnjimi močmi s tal in je zbežal na dvorišče k svojim putkam.

»Kikiriki«, je zapel zmagonosno gizdalin, in vse kokoške so zakukurikale za njim. »Ej, naš petelinček - kraljiček je hraber in pogum je v njegovem srcu. Pa bi se meril ta grdi čokatec z njim! Kukuriku . . .«

In začele so grebsti po vrtu, da je letela črna prst kvišku. A zapazila jih je Gornikica in se je razhudila. Na svojem vrtu naj kopljejo in naj ne delajo škodo drugim . . . Razhudila se je Gornikica in je vzela polence iz drvarnice. Stopila je na breg in dvignila polence. »Vššš.«

Zaslišale so jo kokoške, in tudi gizdalin jo je zagledal. Prestrašil se je za svojo družino in se je oglasil s svarečim glasom: »Kukuru . . .«

Jarčica se je obrnila in hitela k plotu. Za njo so brzele kokoške in poskakale čez plot. Zadnji je korakal počasnih in umerjenih korakov gizdalin, kakor bi hotel ščititi svojo družino od zadaj. A takrat je priletelo polence — zadelo je gizdalina ravno na glavo . . . in petelin je padel naprej. Dvakrat je še stresel s peruti, a potem je bil miren in tih . . . Po Hribarjevem vrtu so pa begale prestrašene kokoške in so klicale svojega kraljiča nazaj. A kraljič se ni oglasil več; mirno je ležal pod jablano in iz grebena mu je tekla kri . . .

Gornikica se je prestrašila, ko je videla, da je obležal sosedov lepi petelin. Hotela je stopiti tja dol in pogledati, če je petelin res mrtev ali pa samo omamljen od polenca. Že je stopila par korakov po klanecu; a v tem se prikaže sosed. Hitela je naravnost proti plotu, za katerim je videla svojega lepega petelina, in tudi polence je videla kraj njega. Prestopila je plot in se sklonila nad petelinom.

»O, moj petelin,« je zatarnala in sklenila roke, »ubila ga je ta togotnica . . . nedolžno žival je ubila.« Na klanecu je obstala Gornikica in se razhudila, ko je slišala take besede.

»Kaj pa imajo opraviti tvoje kokoši na našem vrtu?« je odgovorila in postajala vedno bolj jezna. »Razkopale so mi že ves vrt, da je bolj podoben njivi kakor pa vrtu . . . Vsako kokoš ti pobijem kakor tega petelina, če pridejo le še enkrat čez plot, da boš vedela!«

»O, ti togotnica,« je sklepala sosedu svoje roke, »da se ne bojiš Boga, da te ni sram grehov!«

In letele so besede s klanca do plota in od plota na klanec. Lepi mir, ki je vladal že toliko let med sosedi, je izginil tisti dan; razrušil ga je petelin, ki je šel s svojo družino čez plot in se pregrešil nad tujo lastnino. Zbežal je mir in sovraštvo se je naselilo v sosednjih hišah — v srcih vseh, ki so bivali v tistih dveh hišah. Kar nenadoma je prišlo vse, da še skoraj pomisliti niso utegnili, kako je prišlo . . . Sosed se je ogibal sosedu, sosedu sosede, in posli so gledali grdo drug drugega.

Le dva nista mogla umeti tega, kar se je dogodilo; le dva nista mogla razbrati, zakaj bi se sovražila, ko sta se vendar imela prej tako rada, da nista mogla biti drug brez drugega. Bila sta to Hribarjev Janček in Gornikov Mihec. Vedno sta tičala skupaj in hodila skupaj in se nista nikdar kregala. Pa da bi se zdaj kar naenkrat začela sovražiti in ogibati drug drugega? Čudno se jima je zdelo, ko so jima povedali doma, da ne smeta več govoriti med seboj. Ali naj Janček zlasá Mihca za to, ker so vrgli Gornikova teta na petelina polence, ker je šel gizdalin na tuji vrt? Ali naj zaluča Mihec na Jančka kamen, ker so rekli Hribarjeva teta svoji sosedi togotnica? . . .

Čudno se je zdelo Jančku in tudi Mihcu se je zdelo čudno to. Mlada sta bila, komaj osmo leto sta bila učenca, in nista bila nagajivca in prevejanca. Na vrtu sta sedela poleti v prijetni Gornikovi lopici in sta se

učila, ali pa brala lepe povesti. Tisto sta brala o mladem rokodelčiču, ki mu je bilo ime Peter, ali pa tisto o hrabrem kralju Matjažu — in sta ugibala, kdaj zraste Matjažu sedemkrat brada okrog mize. In jeseni sta pasla skupaj tam na Drčevem rutu, visoko na hribu, in sta skakala čez vejo, ali pa sta sedela pri ognju in prepevala. Pozimi sta se pa drsala po Gornikovem klancu, ko je zamrznil sneg in je zeblo, da so človeka bolela ušesa. Lepo jima je bilo življenje in kratkočasne ure.

Pa da bi zdaj minilo vse to! . . . Hribarjev Janček je sedel na klopi kraj okna in si je podpiral glavo. Lepo se je videlo od tam na Gornikov vrt; na lopico se je videlo, kjer je sedel Mihec in mislil žalostne misli . . . Pa da bi zdaj minilo vse to? — Ne, to ni mogoče in se tudi ne more zgoditi! Saj — kaj je storil Janček Mihcu in Mihec Jančku?

Tako je premišljeval tisti dan ob oknu Janček in v lopici Mihec. Obema je bilo hudo in dolgčas, in oba sta želela, da bi bila zopet skupaj v prijazni lopici in bi brala lepo povest. Pogovarjala bi se o tem in onem in morebiti celo uganila, kdaj zraste kralju Matjažu brada sedemkrat okoli mize. Ugibala bi, kdaj se vrne striček Radonja, ki je odšel v deveto deželo in pridobil lepo kraljično in postal kralj na solčnih surimanskih goricah . . . Da, lepo bi bilo tam v lopici in veselo. —

Janček se ni mogel več zdržati. Vstal je s klopi in se zmuznil iz hiše. Na vrt je šel in tam doli kraj vrta splezal čez plot. Naravnost proti lopí je hitel in obstal kraj Mihca.

»Kaj si prišel?« ga je nagovoril Mihec in se je začudil.

»Prišel sem,« je odvrnil Janček žalostno. »Pa oče in mama so mi rekli, da ne smem več k tebi . . . da ne smem več govoriti s tabo.«

»Tudi naši so mi rekli tako.«

Molčala sta nekaj trenutkov in sta se zamislila nekam. Potem pa je izpregovoril zopet Mihec in je pogledal žalostno tovarišu v obraz.

»Kaj sem ti naredil, Janček, da bi bil hud name?« je vprašal. »Ničesar nisem naredil . . . naša mama so ubili s polencem vašega petelina in potem je bilo žalostno.«

»Hudo je bilo, Mihec. — A jaz ne smem več govoriti s teboj — mama so mi rekli tako.« — »Jaz pa s teboj nič več.«

In povabila sta oba oči, in bilo jima je hudo, da bi se bila najrajši zjokala . . . Nič več ne bodeta brala lepih povesti; tudi o stričku Radonji se ne bodeta pogovarjala več, in kralju Matjažu bo zrastle prej brada, preden bodeta onadva uganila. Pasla ne bodeta več na Drčevem rutu in skakala čez vejo. Žalostno bo in hudo.

»Nič ves ne smeta biti prijatelja,« so dejali doma. A kako naj se sovražita, ko se pa ne moreta in nimata vzroka, da bi se sovražila?

»Ti, Janček, jaz nisem nič hud nate,« dé Mihec čez nekaj trenutkov. »Jaz bom govoril s teboj.«

»Tudi jaz nisem hud nate,« vzdihne Mihec, »in bom govoril s teboj.«

Počasi sta pozabila, da ne smeta biti prijatelja. Govorila sta o stričku Radonji; o deveti deželi sta govorila in o deveti kraljični. Ugibala sta

o lepih surimanskih goricah in sta naposled pozabila, da morata biti sovražnika. Lepo je bilo takrat; solnce je sijalo tako prijazno in je hitelo proti sredini neba. Vrt je bil poln tihega šumenja, kot bi si pripovedovale mirne rože krasne bajke iz solnčne devete dežele. In tam kraj vrtov je šumela med kamenjem in peskom bistra in hladna Pišenca. Lepo je bilo tisti dan in prijetno.

Pa je stopila takrat Hribarica na vrt in je zapazila dečka v Gornikovi lopi. Hitro je stopila k plotu in je zaklicala:

»Janček, ali mi greš hitro domov! Kaj ne veš več, kaj sem ti ukazala?«

Prestrašila sta se Mihec in Janček nenadnega glasu in sta se spogledala. Prišlo je njima na misel, da se morata sovražiti, in razžalostila sta se nanovo. Janček je vstal in šel počasi in obotavljaje se proti plotu. Še enkrat se je obrnil tam in je pogledal na tovariša; potem pa se je dvignil in skočil raz plot. Stopil je k materi in jim je rekel pogumno:

»Mama, jaz imam rad Mihca in nisem nič hud na njega in govorim z njim!«

A mama so postali hudi in so mu dejali: »Nič več ne boš govoril s tem . . . Doma boš sedel — pa je besedi konec.«

»Pa saj mi ni ničesar storil,« je odvrnil Janček, in pri srcu mu je bilo tako hudo, da se mu je prikazala solza v očeh. Videli so mama tisto solzo, in v duši jih je zapeklo, da niso izpregovorili besede več, ampak so šli hitro po vrtu naprej.

II.

Mihcu je bilo dolgčas v lopi. Slišal je dobro, kaj so rekli Hribarjeva teta Jančku, in težko mu je bilo. Ničesar ni storil, pa mu ne pusté, da bi govoril s prijateljem . . . Žalosten se je napotil preko vrta v kuhinjo in naletel tam na mater.

»Zakaj si bil zopet z Jančkom skupaj?« so ga vprašali jezno. »Ali ti nisem prepovedala tega?«

Ničesar ni odgovoril Mihec, ker ni bil tako pogumen kot sosedov Janček, in se je bal matere. Samo oči je povetil in zardel. V srcu pa je vprašal samega sebe: Čemu naj se sovraživa, ko pa imava rada drug drugega?«

Dolgčas mu je bilo doma in sam ni vedel, kam bi se dejal. Šel bi v lopo in bi bral lepo povest; tisto bi bral o revežu Jernejčku v Korotanu. A kako naj jo bere sam, in bi Janček ničesar ne vedel? — Dolgčas bi mu bilo tam v lopi in bi ne mogel brati . . . Šel bi kam daleč, noter v Smirinje ali pa k Skoku in bi gledal temnomodro jezerce, ki miruje tam doli. Postrvi bi gledal in bi kopal prekope in nagajal vodi. Pod slap bi stopil in se čudil razpenjeni vodi in prepeval v tistem šumu, ki grmi pod slapom . . .

Dolgčas je bilo Mihcu in zato je odšel takoj po kosilu od doma. Naravnost k jezercu se je napotil.

Nekaj vaških dečkov je bilo tam. Kopali so se v hladnem jezercu in njihov krik in vpitje se je slišalo daleč od jezercu. Tam sredi vode pa se

je zibal čoln in je bil poln mladih ljudi. Veselje se je razlegalo kroginkrog: po jezercu in krog jezerca.

Mihec je obstal na bregu in je gledal v to veselo družbo. »Šel bi med nje in se veselil,« je pomislil in šel tja dol. Priplaval je ravno čolnič k bregu, in nekaj dečkov je skočilo iz njega.

»Ha, Gornikov Mihec,« je zavpilo nekaj glasov. »Sem pojdi, no — pa se pelji z nami.«

»Kako bo šel, ko se še v čoln ne upa,« se je rogal velik deček, Anžetov Lojz. »Stopil bi v čoln, pa bi se jokal od samega strahu,« se je smejal Matijčev Franc.

»Da, da — na vrt, v lopo že še gre, a drugam ga je strah,« je klical Slavčev Tone.

Smejali so se v čolniču in se norčevali. Mihec je stal na bregu, in bilo ga je sram. Zardel je in je stopil k čolniču.

»Vas je strah, a ne mene,« je odgovoril. »Kaj bi se ne upal v čolnič in se peljati čez to mlako!«

Stopil je v čoln in se vsedel koncem na klop. Vesla so se uprla v modro vodo, in čoln se je premaknil. Hitro se je zibal čez jezerce in se je bližal odtoku, ki je šumel tam ob visokem skalovju in padal v bobnečem slapu čez skalo. Slišalo se je že v bližini tisto bobnenje, in vesla so se že uprla v nasprotno stran.

»Pojdimo nazaj!« je zavpil Mihec, ker ga je bilo strah tistega bobnenja in se je bal, da se prekotali čoln čez skalo.

»He-he, ali te je strah?« se je smejal Lojz in je nalašč veslal zopet naprej. A prestrašil se je tudi Franc in je pričel na vso moč veslati v nasprotno stran. A ni bil kos Lojzovi moči in odtoku — in tako se je pomikal čoln naprej — proti slapu.

Prestrašil se je Franc in se je prijel za vejo nizkega grma. Skočil je iz čolna, in za njim je skočil tudi Tone. Mihec je vstal in hotel za njima; a udarila ga je veja po glavi, da mu je padel klobuk v čoln. Tisti njegov klobuk je bil, ki je bil ves svilen, in je bilo za njim zataknjeno lepo pero ruševca. Edini Mihčev klobuk je bil, skoro še nov in ponos Gornikovega Mihca; ne bi ga dal, če bi mu tudi ponujal ves svet zanj.

Krčevito se je oprijel Mihec veje in se je pognal proti bregu. Srečno ga je dosegel in stopil k Francu in Tonetu, ki sta mu ravno hotela priti na pomoč. Gledali so smelega Lojza, ki se je boril z vodo — a zaman. Vedno bližje je prihajal čoln slapu, še par korakov je bil oddaljen od njega . . . in takrat je zagnal Lojz veslo v vodo in se je zagnal drzno na breg. Čoln se je zasukal in je že v naslednjem hipu zdrknil čez slap.

»O, moj klobuk!« je zatarnal Mihec in je vil obupno roke. Videl je bil svoj klobuk v čolnu; a čoln se je že prekotalil čez slap, in s čolnom vred je izginil onkraj skale tudi njegov lepi klobuk s ponosnim ruševčevim peresom. Za ves svet bi ga ne bil dal Mihec; tako je bil lep, da se ga je ljubilo vsem in so ga gledali vsi poželjivo. Zdaj pa je izginil, in voda ga je pokopala kdovekje.

Obup se je polastil Mihca. Stal je tam na bregu in ničesar drugega ni mogel misliti, kakor da mu je izginil klobuk in da ga je pokopala razburjena voda pod slapom. Nikoli več ga ne bo videl in se ne bo postavljaj na vasi z njim. S čolnom se je prekotatil čez skalo in leži zdaj globoko v tolmunu pod razpenjeno vodo . . . Domov pojde Mihec brez klobuka, in oče se bodo razhudili. Segli bodo na polico, in v njihovi roki se bo zasvetilo nekaj rjavega in dolgega. Huda bo potem, in solze grenke bodo stopile v oči . . .

Mihec se je ozrl okrog sebe po tovariših — a nobenega ni videl več. Odhiteli so proti domu, ker so se bali vaškega trgovca, lastnika onega čolna, ki se je prekotatil čez skalo. — Ej, prišli so bili, pa so polomili ključavnico in tako odvezali priklenjeni čoln. Pustili so potem, da je šel čez slap in se razbil tam doli ob veliki skali. Pa da bi prišel zdaj trgovec, bi jim bilo gorje in žalostno . . . Tako so mislili Mihčevi tovariši in so jo odkurili hitro proti domu.

Mihec je ostal sam na bregu; le daleč tam gori so se kopali še dečki, in njihovo vpitje se je čulo še dol. — Pomislil je Mihec zdaj, kaj bi storil in kako bi prišel do svojega klobuka.

»Dol grem k slapu, morda ga vrže voda na suho ali vsaj k bregu,« reče in se napoti čez most. Naravnost proti slapu gre in se ustavi tam kraj visoke skale. Bobnelo je tam, da se je potresala zemlja; voda je padala visoko raz skale, penila se je in vršala. Hlad je vel od nje, in drobne kapljice so se usipale na vse strani.

Mihec je zagledal razbiti čoln. Tik ob bregu je ležal v vodi; nataknil se je bil na ostro skalo in ni mogel naprej. Ob strani so mu bile deske prelomljene, in široka špranja je zevala na dnu. Mihec ga je prevrnil z največjo težavo, a klobuka, lepega klobuka ni bilo nikjer. Zaman je gledal po vodi, da bi ga kje zapazil. Klobuk je izginil, kot bi ga bila voda skrila v najgloblje dno in ga podarila povodnemu možu, ki domuje v zelenem tolmunu. Razveselil se je povodni mož lepega kloбуčka, ki je bil židan in je bilo zataknjeno za njim ruševčevo pero. Ogledal se je zadovoljno v kristalni vodi in se je zasmel veselo . . .

Mihec je sédel na skalo in gledal dolgo v razburjeno vodo. Potem pa si je zakril obraz z rokami in je zajokal . . . Oj, kloбуček, oj, ruševčevo pero! Zakaj je vaju pograbila voda in vaju pokopala v zelenem tolmunu? — Za ves svet bi vaju ne bil dal — a zdaj je vaju odnesla voda in podarila povodnemu možu v zelenem tolmunu. Mihec je ostal brez klobuka in niti na vas ne more več — žalostno bo v njegovem srcu, ko ga bodo izpraševali po židanem kloбуku; žalostno mu bo, ko bodo segli oče na polico in se bo pokazalo tisto rjavo in dolgo.

Mihec je jokal vedno bridkejšo, in debele solze so se mu kradle skozi prste . . . Čemu je prišel sem k jezercu in stopil v čoln! Tako prijetno bi bilo doma na vrtu v tihi lopi; bral bi bil povest o revežu Jernejčku, ki se mu je godilo hudo v Korotanu, in je prišel domov in se vrnil potem potolažen v tujino. Lepo bi bilo v lopi, in prišel bi bil morebiti tudi

sosedom Janček k njemu; in ugibala bi bila, kakšno kraljestvo si je priporil striček Radonja na surimanskih gorah, in mogoče bi bila celo uganila, kdaj se ovije kralju Matjažu brada sedmič okrog mize . . . Da, na skrivnem bi bil prišel Janček v lopo, da bi ne bil vedel nihče, da sta govorila, četudi so jima prepovedali doma. Kakor prej bi bilo prijetno v lopi; tako pa je prišla nesreča — in hudo bo in žalostno.

»O, moj klobuček, ti židani klobuček!« je zdihoval Mihec in jokal. »O, ti ruševčevo pero, ki te je ugrabil povodni mož!«

Dolgo, dolgo je jokal Mihec pri slapu. Solnce se je nagnilo že nizko, ko je vstal in se napotil po stezi nazaj. Tam doli je zavil naravnost v hosto in se skrnil za gostim rušjem. Lepo in prijazno so se mu smehljale rdeče močnice na mehki trati, a Mihecu se ni ljubilo danes, da bi jih zobal kakor nekdanj. Zleknil se je po trati in je gledal z objokanimi in rdečimi očmi na bele vrhove snežnih gorâ, ki so se dvigale tam na nasprotni strani. Izginila je z njih že zadnja, škrlatna rdečica, in mrak je legal po dolini; a Mihec je ležal še vedno za ruševjem in gledal žalostno tja gor.

Naenkrat je pa zašumelo nekaj za njim; grmovje se je razdelilo, in tam je tudi stal deček objokanih, rdečih oči in je gledal začuden na Mihca. Bil je Hribarjev Janček.

(Konec prihi.)

Ali me vidite?

Le pogledite ga, Kosmačevega Tinka! To je dečko veselega srca. Radost mu kar iskri iz živih oči in žari z vsega obraza. Pa kaj bi mu tudi ne, saj mu ni nič hudega. Zdrav je kot riba v Bistrici; ima dobre starše, ki jih rad uboga; ima bistro glavico, da se cele šole ne ustraši. Nič napačnega mu ni.

Ako je pa Tinek vedno živahen in vesel, kaj bi še danes ne bil, ko je prišel v družbo s prelepim pavovim peresom za klobukom!

Pač si je — kot vsak drugi — dolgo, dolgo želel, da pride do take krasote. Tinek je videl en par takih peres pri svoji stari teti, kadar so šli kaj iskat v svojo pisano pobarvano skrinjo. Znotraj na pokrovu sta bili pritrjeni in prelepo sta se izpreminjali, ko sta zapahljali, kadar so teta privzdignili pokrov. Rad bi imel Tinek tisti dve lepi peresi; toda, da bi mu teta hoteli katero dati, to mu ni prišlo niti na konec uma, zato tudi ni nikdar prosil zanj. Stara teta pa tudi niso nikdar uganili ali opazili dečkovih vročih željâ in so vsakokrat hladnokrvno zaprli skrinjo, kot bi pavovine niti videli ne bili.

Z enakimi željami je stal Tinek mnogokrat ob smolniškem gradu, kamor je hodil k svojemu dedku, ki so bili na stara leta na Smolniku za paznika poljskih delavcev. Ondi se je sukal in šopiril po dvorišču med kuretino ponosen pav. Kar oči je jemalo Tinku, ko je kolobaril ta bahač s svojim repom po solncu, in Tinek se skoro sam ni zavedel, da je včasih

Ali me vidite?

kar celo uro stal ob grajski perutnini. Prav dostikrat ga je dedkov: »Ti postavač, ne greš domov!« vzbudil iz globokega zamaknenja.

Naposled se je pa Tinku le izpolnila vroča želja. Nekoč, ko je šel zopet k dedku v grad, najde na grajskem dvorišču pavovo pero.

Pravijo, da si pav, ako si perje umaže, vse umazano sam poruje in odvrže. Ne vem, česa bi se bil Tinek bolj razveselil, kot se je pavovega peresa. Hitro ga je pobral in ga potisnil za srajco. Ko je pa stopal še po grajskem gozdu po znani stezi proti domu, tedaj šele je pogledal po peresu za srajco, vzel ga vunkaj in zasadil za klobuk, pa hajd domov. Seveda je večkrat snel klobuk in ogledaval svetlo pero.

Ko se je prismejal domov, se je pokazal najprej očetu, pokazal se materi, pokazal vsem domačinom, no, še čuvaju hektorju se je moral pokazati in muci je dal celo poduhati pero na klobuku.

Toda doma vsi skupaj, (tako se je zdelo), niso imeli prav srca za Tinkovo veselje, zato jo pa Tinek s peresom za klobukom udari tja, kjer je vedel, da bodo bolj cenili njegovo najdbo. Šel, kaj šel, kar drl je k svoji tovarišiji in že izdaleč je vpil: »Ali me vidite? Ali me vidite?« O to je bilo občudovanja pri tovariših in veselja v Tinkovem srcu; pa brez grde zavisti tudi ni bilo v mali družbi.

Kot sam pav, tako se je sukal Tinek okoli tovarišev, da se je lesketalo pero v vseh sedmerih mavričnih barvah. No, pa kakor mavrica ne sije dolgo na nebu, tako je bilo tudi kaj kmalu po mavrici na Tinkovem klobuku. Vsak teden je dohajal Tinek do dedka na Smolnik. Dedek so dobivali od grajskih vsakovrstnih reči, bodisi za v usta ali za kam drugam. To so dedek za Kosmačkê in Kosmâčke radi prihranili, in to je vleklo Tinka do dedka.

Brezskrbno jo je mahal tudi ondaj po gozdni poti proti gradu. Kaj, pavovo pero mu ni delalo težke vesti, saj ga je le tako pobral na pesku. Kar se začuje osoren glas: »Fant, kje si dobil pero?« Bil je grajski lovec, ki je stopil iz goščave.

»V gradu.« — »Kje v gradu?«

»Na dvorišču, na tleh.«

»Fant, ti lažeš; poznamo take ptičke, izdrl si ga pavu.«

»Ne, nisem.«

Kdor pozna graščinske lovce, se ne bo čudil, da je tudi ta posegel po peresu in po ušesu hkrati. Zasukal je uho — in Tinka proti domu in mu pomagal še z nogo, da se je hitreje prestopil.

Potrť je bil Tinek po tem dogodku. Peresa ni bilo več, pa tudi k dedku si ni upal več. Povrhu pa so ga zavistni tovariši še dražili s svojim: »Tinek, pokaži pero!«

Hudo je bilo to, toda minulo je le tudi. Pozabil je Tinek na tisto pero in bil je zopet veseli Tinek. To mu je pa ostalo, da ni pobral več na tujem ničesar, naj je imelo že kaj vrednosti ali nič.

A. G.

Prijatelj.

Povest. — Spisala Mara.

XII.

tiri leta so minula po onem usodnem dogoku. Grofič je vztrajal pri besedi. Ogibal se je zapravljivih tovarišev, učil se je pridno, dovršil študije ter se povrnil na kratek odmor domov. Imel je potem nastopiti službo v javnem življenju. Alfons, novomašnik, mu je bil zvest drug. Otroško sta še velikokrat kramljala na domačem vrtu. Alma in Santa sta si bili naklonjeni kakor nekdej. Elvira je še vedno bivala v villa de Fiori ter je sedaj večinoma delala družbo mladi grofični, katera jo je ljubila in čislala kot drugo mater. Vse je bilo veselo v grofovi palači. Kakor nekdej, tako so še in tudi zdaj drug drugega spoštovali in ljubili.

Nekega dne pa nastopi nenadoma grof v Gastonovo sobo in reče: »Gastone! Čas je tu. Službo nastopiš že prihodnji mesec. Pripravi vse potrebno pravočasno. Vzemi s seboj tudi vse lepe nauke, ki si jih slíšal doma in drugod, da boš lažje vztrajal v borbah življenja. Nauke svoje matere si zapiši globoko v srce, in lepi opomini Alfonsovi naj ti bodo svetovalci ob razpotjih življenja.« Tako je govoril grof, in dobri Gastone je obljubil, da bo točno izpolnil očetovo željo.

Kmalu se je izvedelo, da pride Gastone de Fiori v mesto. Vse se je veselilo plemenitega grofiča, zlasti še zato, ker je bil znan po svoji preprostosti in dobrohotnosti. Gastone se je pa tudi veselil trenutka, ko nastopi v javnem poslovanju.

Bilo je na predvečer odhoda. Gastone in Alfonso sta se zopet prijateljsko pogovarjala na vrtu. V spomin sta si priklicala srečne minule čase; pomolila pa sta nazadnje tudi v gozdičku pred kapelico in sta se ločila. Kakšno bo prihodnje njuno svidenje in kje, pač nista tedaj slutila. Bodočnost jima je bila prikrita. Videla sta jo le v megli, zdela se jima je kot biser, a opazila nista, da je bil to le rosni biser, katerega lahko razprši najmanjši vetrič.

XIII.

Minulo je deset let.

»Prižgite svetilko, Elvira! Tako! Položite jo pred Marijino podobo, svečo pa postavite tik na mizo. Rada bi še nocoj malo čitala,« je rekla nekoč grofinja. — Dama je storila, kakor ji je bilo naročeno. »Želi milostljiva gospa grofica še kake usluge?« vpraša signorina skrbno.

»Hvala, Elvira! Mislim — sedaj ne rabim tako kmalu česa,« reče mirno grofica, nakar se dama lahno prikloni, zapre tiho vrata ter odide.

»Moj Bog,« izpregovori grofica poltiho, kakor samazase, »moj Bog, kaka nevihta to! Že od ranega jutra pada, kakor da bi kdo vlival iz oblakov. Drevesa so že sklonjena od viharja, vse steze so opustošene od povodnji — ubogi ljudje.« Tako je vzdihnila, odprla lahno vrata, da se prepriča, ali so na balkonu palme in oleandri dobro zavarovani.

V onem trenutku se je nekaj zgenilo v črni temi sredi vrta. Grofica je zaslišala prasketanje, kot bi se lahka stopnja dotaknila peska — ali pustila je to misel vnemar, ker se je bila skoraj prepričala, da je vihar odtrgal vejo od drevesa, pa se je zgenila in obležala sredi steze.

Nič hudega sluteč odpre zopet vrata elegantne sobane in postoji. Zopet se je nekaj zgenilo. »Kdo je?« vpraša grofica malo strahoma. Nikakega odgovora. »Kdo je?« Vse tiho! Oprime se krasnega naslonjača in čaka odgovora. — V onem trenutku je videl neki tujec lepo gospo prebledelo stati ob odprtem oknu. Ustrašil se je te prikazni, ker mu je bil obraz dobro znan. Vest mu je hotela nekaj očitati, ali udušil in zamoril je v sebi vse dobro ter se potajil — — —

Grofica je mislila, da je prevara. Odstranila se je od okna ter ga lahko zaprla in prisedla k mizi. Vse tiho — — — Le nevihta je hrula s podvojeno silo. Zopet se je zgenilo; a sedaj s toliko močjo, da je mislila grofica, vse poslopje se podira. »Pravični Bog!« vzklikne obupno gospa. »Kaj bo, kaj bo, če se nas ne usmili!?!«

Še enkrat se je zagnalo z vso silo. Grofica je prišla za vrvico, in zvonček se je oglasil.

Vstopila je Elvira.

»Signorina — recite, prosim, vratarju, naj se nikar ne mudi. Grofa nocoj ne bo. Ni mogoče, da bi se vračal ob takem neurju. Jaz sodim, četudi bi prišel s potovanja, gotovo se ustavi v bližnjem mestu. Recite torej, prosim, naj ležejo k počitku. Sami pa pridite, da mi pripravite potrebno, potem lahko tudi ležete spat.«

»Storila bom takoj, milostljiva,« reče Elvira in odide. Ko se povrne, je bila že odložila grofica knjige ter se pripravljala k počitku. »Sedaj bo dovolj, signorina, lahko se odpočijete.«

Dama je voščila lahko noč pa odšla.

Zunaj je še vedno hrulo. Gosta tema je tlačila vso naravo. Ni bilo videti prsta v temni noči. »Moj Bog, moj Bog,« je ponavljala grofica v solzah, »otmi nas!« Pokleknila je k postelji, da izroči svojo bol in vročo molitev Vsemogočnemu. Ali čuj! V onem trenutku završi vihar, odpre z vso silo zunanje okno in ugasne svečo. Grofica si je v prvem trenutku zakrila obraz z rokama, a kmalu je vstala, da sama zapre, kar je bil vihar odprl. Ali — o groza! Pred njo je stal neznan tujec, ogrnjen v dolgo, črno mantiljo, s krinko na obrazu. Grofica ni vedela, kako in kaj. Hotela je zavpiti, ali glas ji je obtičal v grlu. Hotela je vprašati tujca, kdo je in česa želi. A beseda ji je zaostala na ustnicah. Pozvonila bi bila, a roka ji je omahnila od strahu. Ko sta nekaj trenutkov nepremično zrla gospa in tujec drug drugega, ojunači se blede gospa ter vpraša:

»Kdo si?«

Nič odgovora.

»Moj Bog,« vzdahne gospa, »kdo si?«

»Tiho,« oglasi se nočni tujec, »tiho! Nič žalega se vam ne zgodi, samo pokažite mi grofovo blagajno!«

Ni še dokončal tujec stavka, ko se začujejo v oddaljeni predsobi koraki. Malo kasneje sta izpregovorila dva znana glasova nekaj nerazločnih besedi. Tujec se je prestrašil, odtegnil zaveso ob oknu, odprl ter izginil v noč. Elvira pa je rahlo potrkala na grofičina vrata, jih na povelje tiho odprla ter izjavila: »Milostljivi gospod grof se je ravnokar vrnil zdrav s potovanja; izroča pozdrave.«

Grofici je odleglo. »Elvira,« je dejala, »naj gre kdo preiskat vrt. Neznani človek je ulomil v mojo sobo, in ko je začul tvoj glas, je odhitel z vso silo v temno noč in naglo izginil. Spodaj naj se varno zastraži,« dostavila je grofica ter potem legla. Spati pa ni mogla dolgo, dolgo. Šele ko je bila prepričana, da je vse mirno, je nalahko zaprla oči, a sna ni bilo od nikoder. Šele v jutro, ko se je jelo daniti, in je zora že zlatila vrhove gorâ — je usnula utrujena nekaj ur.

(Konec prih.)

Na paši.

Bil je vroč poleten popoldan. Ura je odbila tri. Veselo vriščeč so zapustili učenci šolo in so se razkropili na vse strani. Tudi proti Bukovju je teklo nekaj bosopetih dečkov. Dirjali so, kot bi se šlo za stavo. Saj se jim je pa tudi v resnici mudilo. Vedeli so, da jih težko čaka živina v hlevu in da željno hrepeni po sočni travi na vaškem pašniku. Pa tudi starši so jim opoldne zabičili, naj ne tratijo časa na potu iz šole, češ, da ga bo za igre na paši dovolj.

Pa so res prisopli pol ure prej kot ponavadi. Četrť ure kasneje so že korakali za svojimi čredami, držeč v eni roki bič, v drugi pa kos kruha.

»Hi, liska! Hej, srna!« je bilo čuti venomer, zdaj tu, zdaj tam, kjer se je ustavilo kako živinče na poti, zapeljano po mikavnem zelišču.

Zadnji je korakal za svojo čredo Klančarjev Janez. Star je bil dvajnajst let. Bil je za ta leta nenavadno visok deček, prijaznega lica. V rokah je držal drobno knjigo, iz katere je pazljivo bral. Le tuintam je vzdignil glavo, da se je ozrl, če se je morda ustavilo katero živinče. A takoj je zopet nadaljeval, ko je videl, da je čreda v redu.

Iz prijetnega zamišljenja pa ga v hipu vzdrami kamen, ki je padel predenj, in osorne besede z bližnje njive: »No, paglavec! Boš bolj pazil na živino! Kaj zato sadim zelje, da mi ga požro tvoje krave!«

Prestrašen steče Janez za kravo ter jo požene z njive. Mirno potem nadaljuje svojo pot, knjigo pa vtakne v žep.

Na paši se je zbralo že lepo številce otrok. To je bilo vpitja in vriskanja! Za živino se je briga malokdo. Tudi Janez jo popusti in se pridruži tovarišem. Z velikim hruščem ga obstopijo, kričeč: »Janez, Janez, kaj nam boš pa danes povedal? Ali si prinesel knjigo s seboj?« Vpitje šele prestane, ko jim pokaže Janez knjigo, iz katere je bral po poti. Povedati mo-

ram, da je bil Janez najprirednejši učenec, pa je zato dobil v šoli večkrat v dar kako knjigo, s katero je doma zabaval sebe pa tudi druge. Tudi na pašo je prinesel večkrat katero. Ob takih dnevih je bilo na paši vse drugačno življenje kot sicer. Molče in pazno so sedeli pastirji okoli svojega tovariša. Še zmenili se niso za igre. Mir je vladal po širni trati, in razne liske, srne in rjavke so se začudeno ozirale po svojih varih, ki so hkrati postali tako mirni.

Tako je bilo tudi danes.

Na vzvišenem prostoru sredi pašnika je rasel mogočen hrast. Tjakaj je krenil Janez in vsi za njim. Senca je pokrivala prostor, ki je bil dovolj velik za vse. Posedejo po tleh in Janez prične: »Danes so mi dali gospod učitelj knjigo, v kateri so popisane naše koristne ptice.«

»Oh, škoda! Zakaj nisi vzel rajši katere druge! Kaj nam boš bral o pticah, saj jih poznamo!« se oglasi Trentov Miha. Bil je poseben prijatelj povesti o škrtatih, čarovnicah in podobnih izmišljenih bitjih.

»Ne govori tako!« ga zavrne mirno Janez. »Saj ne veš, kaj in kako je pisano.«

»E kaj! Jaz poznam samo eno koristno ptico, kokoš! Vse druge so škodljive!« nadaljuje trmoglavo Miha.

Glazen pritrjevalen smeh nekaterih mlajših tovarišev vzpodbode Mihca še bolj, da reče:

»Ali poznaš ti kako drugo?«

»Tako! Samo kokoš naj bo koristna!« zakliče Janez. »Kaj pa sinica, slavček, lišček, vrabec . . .?«

»Oho, oho! Nehaj, nehaj!« zavpije Miha in skoči po konci. »Vrabca pa le ne hvali! Le poišči ga, kadar so zrele črešnje! Kje ga boš našel? Na črešnji! In kadar je zrelo proso? V prosu! Zdaj pa še trdi, da je vrabec koristen!«

Večina tovarišev je soglašala z Mihom. A Janez ni izgubil poguma. Mirno reče: »Ti vidiš vrabca le takrat, kadar so zrele črešnje, in kadar rumeni proso. S čim se pa hrani, kadar tega ni? Povej mi! Kaj ne s samimi gosenicami in žuželkami. In da so te koristne, tega vendar ne boš trdil. Če torej vrabec pokončuje te škodljivce, kaj ne stori človeku dobrote? In tista majhna škoda v žitu! Kaj ni poplačana desetkrat, stokrat! — — Če ti vzamem vinar, pa ti vrnem krono, — — kaj boš hud? Mislim, da ne! No, ravno tako je s pticami. Res nam nekoliko škodujejo, kadar zori žito in sadje. A to škodo nam poplačajo obilno s pokončavanjem škodljivih žuželk.«

»Res je, res! Janez ima prav!« pritrdijo zdaj tovariši soglasno. Le Miha ta govor ni izpreobrn timer. Porogljivo reče: »Če ima prav, pa ga poslušajte! Jaz pa trdim svoje, zato ga ne bom poslušal. Rajši grem drugam. Bom že našel kod lepšo zabavo!« To rekši odide proti gošči. Po njegovem odhodu se vrne zopet mir v družbo.

»Janez, zdaj pa le prični. Nihče te ne bo več motil.« Tako so ga prosili tovariši, in Janez se ni upiral. Lepo je bilo gledati družbo. V hra-

stovi senci je ležalo deset dečkov, ki so podpirali glave s komolci. Sredi njih pa je sedel Janez in jim glasno bral popise koristnih ptic. Ne daleč od tam pa se je paslo govedo in iz bližnje gošče se je čulo veselo petje ptic.

Škoda, da mir ni trajal dolgo.

(Konec prih.)

Pomladi v slovo.

1.

Vesna, vesna zlata,
kaj zapiraš vrata
v svoj dehteči raj?
Kaj se že poslavljaš,
kaj že res ostavljaš,
trato, polje, gaj?

„Moram proč bežati,
možno ni ostati
več na trati tej!
Tu je že poletje,
in osiplje cvetje
se z zelenih vej!

Solnce žge gorkeje,
sad smehlja se z veje,
koso kleplje kmet.
No, čez eno leto,
kratko eno leto
vidimo se spet!“

2.

Zadehtite, oj cvetlice,
oj zapojte, drobne ptice,
pómładi v slovo!
Zašumite, oj gozdovi,
zašustite, oj vrhovi,
pómładi v slovo!

Zadehtele so cvetlice,
in zapele drobne ptice
žalostno tako!
Zašumeli so gozdovi,
zašusteli so vrhovi
pómładi v slovo . . .

Tiho ptica — drugo jutro
in cvetlica drugo jutro
vsaka se solzi.
Tiho gozdi šepetajo,
plaho breze trepetajo:
ah, pomladi ni!

3.

Škrjanček se dvignil je vzrak
visoko pod zlati oblak,
ko vésnica šla je od nas . . .

Čez njive pa grabljevka gre,
na zlato pšeničico zre,
in prosi natihem Boga:

Zavpila je pivka: piv, piv,
zavreščal je vrabec: živ, živ,
oj prišlo poletje je k nam!

„Daj Bog nam, svoj daj blagoslov,
varuj nas viharjev, gromov,
varuj nas nesreč in nadlog!“

Bogumil Gorenjko.

V kresni noči.

V prelepo kresno noč žare kresovi.
Jaz gledam jih . . . Tam nekod iz daljine
privabljajo prelestne mi spomine,
ki so rodili jih mladosti dnovi.

„Naj ogenj vere, upanja, ljubezni
ti vedno žarko v srcu plameni
ves čas, do konca tvojih težkih dni!

Podobni zde se rajskim mi duhovom,
oblečeni v nedolžnosti haljine,
in kličejo, naj tudi sred tujine
ne zabim, kar sem čul pod rodnim krovom:

A da življenja ti viharji jezni
nebeškega kresu ne pogase:
oj prosi Večnega, naj zre na té!“ —

R. Starosetski.

